

ВИХОВНИЙ ВПЛИВ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ЗАГАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ.

***Анотація.** В статті розглядається дія моралі і моральних цінностей на етичний розвиток дітей підліткового віку, від впливу яких залежатиме духовно-моральний рівень майбутньої дорослої особистості.*

***Ключові слова:** мораль, цінність, моральна цінність, виховання.*

***Аннотація.** В статье рассматривается воздействие морали и моральных ценностей на этическое развитие детей подросткового возраста, от влияния которых будет зависеть духовно-моральный уровень будущей взрослой личности.*

***Ключевые слова:** мораль, ценность, моральная ценность, воспитание.*

***Annotation.** In the article, operating of moral and moral values is examined on ethics development of children of teens, from influence of which will depend spiritually-moral level of future grown personality.*

***Key words:** moral, value, moral value, education.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Протягом тривалого часу питання пов'язані з мораллю та моральними цінностями особистості турбували представників різних галузей наук, що підтверджується багатьма проведеними дослідженнями спрямованими на розуміння розвитку моральної сфери людини. Проте проблема формування моральних цінностей залишилась не повністю висвітленою, мають місце окремі моменти, що потребують більш детального досліджування. На фоні кардинальних змін нашого суспільства з'являється необхідність пошуку нових методів розвитку моральності через об'єднання зусиль сім'ї та школи, які прагнуть виховати повноцінну особистість.

Мета статті привернути увагу на необхідність підвищення рівня виховної дії на дітей з боку сім'ї та школи. **Завданням** даної статті є актуальність проблеми рівня морального виховання дитини, яка створює необхідність пошуку нових методів виховання в сім'ї и школі.

***Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.** Питаннями виховного впливу моралі на людину займались багато відомих дослідників, серед них: Бахтин М., Бім-Бад Б., Здравомыслов А., Кант*

И., Марьенко И., М'ясищев В., Рубинштейн С., Симонов Н., Фейербах Л., та інші.

Виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що від сформованості в підростаючого покоління стійких духовно-моральних цінностей залежить формування особистості, її моральні норми, принципи, поведінка в суспільстві і ставлення до оточуючих. Окремі аспекти виховного впливу моралі на людину раніше розглядалися, але не достатньо, тому є потреба подальшого вивчення.

Виклад основного матеріалу. Мораль – це специфічне явище суспільної культури людства, генезис якої визначається проблемами соціального життя і необхідністю нормативної регуляції міжособистісних взаємодій у різних умовах їх життєіснування.

На думку І. Канта суспільні відносини регулюються завдяки моралі сформованої на підставі моральних цінностей, а сама мораль не є належністю вроджених прагнень. [8].

Л. Фейєрбах вважав, що отримання моральних знань людиною та їхнє засвоєння повинно відбуватися протягом власного життя: «...існування егоїстичної людини пов'язане з існуванням інших людей, хоч би її батьків, її братів і сестер, її сім'ї, отже, аж ніяк не залежне від своєї доброї волі. Егоїстична людина, починаючи від лона матері, повинна ділити всі блага життя зі своїми ближніми. І якщо ці невимушені, моральні впливи зазнають краху внаслідок невблаганної впертості егоїста – не сумнівайтесь! – тоді стусани його братів і штурхани сестер навчать його необхідних правил» [15, с. 150].

В. Кузнецов надає великого значення оптимальному впливу колективу, завдяки цьому кожна дитина займає в колективі адекватне своїм можливостям місце, стає незамінною. Це призводить до розвитку почуття власної гідності змушуючи дитину без зовнішнього спонукання діяти відповідно до встановлених норм і принципів. Виховання в колективі приводить до

необхідності елементарного самовиховання і самоосвіти, без яких взагалі неможливий розвиток. В. Кузнецов [9] вважав, що: оптимальною у виховному відношенні виявляється саме колективна діяльність, що створює найбільш сприятливі умови для співпраці. Спілкування, будучи однією з істотних характеристик колективної діяльності, розширює основу для взаємодії і співпраці людей один з одним, впливає на ті стосунки. Які складаються між учасниками діяльності, підвищує виховні можливості того або іншого виду діяльності.

Праці О. Лазурського [11] вказують на між особисті відносини, що мають визначати індивідуальні особливості кожної людини.

В. М'ясищев [12] на основі праць О. Лазурського стверджував про залежність взаємодії не тільки від відносин, але й від обставин, при яких люди вступають у взаємодію. У своїх дослідженнях В. М'ясищев [12] велику увагу надавав спілкуванню між людьми. Зв'язок віддзеркалення людьми один одного в спілкуванні з їх взаєминами очевидний. У спілкуванні виражаються стосунки людини з їх різною активністю, вибірковістю, позитивним або негативним характером.

Виховання є базовим процесом у формуванні людиною необхідних навиків, понять, знань, головними з яких є уявлення про цінності та пороки, що лягають в основу її свідомості. За допомогою виховання здійснюється формування менталітету особистості, її кругозору, образу думок, норм і правил поведінки в побуті, в суспільстві, з яких складається стиль її життя. Саме в період виховання, що починається у кожної людини з моменту появи на світ, відбувається становлення її внутрішнього і зовнішнього світів через уявлення про відповідні поняття та істини, які їй вдалося отримати від батьків, в школі, із книг тощо.

Одним із провідних завдань сім'ї та школи щодо формування моральних цінностей підлітка є прагнення ввести його в світ моральних стосунків, розкрити красу і культурні сенси моральних цінностей, орієнтувати на гуманні,

добрі, чесні, справедливі стосунки і вчинки, запропонувати зразки належної, розумної, благородної поведінки, стимулювати внутрішню роботу особистості над своїми діями і вчинками, допомогти дитині зробити правильний моральний вибір. Вихователі повинні звертати увагу на всі сторони моральності особистості: етична свідомість, оцінки, відчуття, стосунки, звички, вчинки, поведінка, життєві орієнтації, етичні якості, моральні здібності.

Моральне виховання передбачає важливість моральної цілісності особистості, що заснована на єдності етичної свідомості і поведінки (дій, вчинків, думок, оцінок). Лише цілісна особистість стає досить автономною, незалежною від зовнішніх дій, здатною до моральної саморегуляції та дії на середовище.

Б. Бім-Бад [6] вважає, що вихователь доб'ється успіху якщо спиратися на самі високі відчуття вихованців, дбайливо відносячись до їх етичного чуття і одночасно вчити їх поважати непохитність законів світу. Розумове та етичне виховання зіллються тоді воедино і стануть змістом безперервного самовиховання, самовдосконалення особистості. Останнє досягне лише завдяки діяльності, активності, «різноманіттю стосунків з іншими людьми». Перший постулат теорії Томе [3] свідчить, що індивід знаходиться в постійній взаємодії з оточуючим, перш за все соціальним світом. Людина постійно створює щось в світі, а в результаті своєї єдності зі світом одночасно перетворює щось і в собі.

Виховання є першим етапом процесу інформаційного метаболізму, який супроводжує людину протягом майбутнього життя. Саме змалку закладаються основи свідомості дитини, а пам'ять наповнюється практичними знаннями-навичками. У випадку недоліку належного виховання в особистості спотворюється розвиток менталітету.

Виховання людини триває стільки, скільки в неї є інтерес до життя, бажання стати кращою. Воно ґрунтується на копіюванні кращих манер, досвіду і знань у попередніх поколіннях; на регулярному поповненні своєї пам'яті новими

знаннями шляхом самовиховання. У процесі самовиховання особистості важлива роль належить сім'ї та школі; їх допомога вихованцеві знаходити гідні думки, поняття, знання для осмислення і запам'ятовування; гідні образи для наслідування і сприйняття, для наслідування і засвоєння, забезпечуючи його саморозвиток. М. Бахтін [4, с. 312] надає великого значення відносинам, взаємодії між людьми їхньому взаєморозумінню: «Бути – означає бути для іншого і через нього. У людини немає внутрішньої суверенної території, вона завжди на межі: вдивляючись у себе, вона дивиться в очі іншої людини або бачить її своїми очима».

На думку С. Рубінштейна [14, с. 150] суттєву роль у вихованні особистості мають відносини між людьми: «Формування людських відносин (взаємини людини з іншою людиною) як моральна дуель, як боротьба, зброєю якої є активне добре ставлення до іншої людини. Моє ставлення до іншої людини повинно унеможливити її погані наміри, деморалізувати їх, ставити її в такі моральні умови, за яких втрачають підставу, мотив, погане ставлення. Відбувається активна перебудова (детермінація) поведінки інших людей, зміна моральних умов їхньої поведінки на основі мого активного ставлення до них».

В. М'ясищев [12, с. 84] вважає, що: «...Особливості особистості є продуктом її взаємовідносин з людьми».

На думку Є. Кукушкіної [10, с. 52]: «незалежно від розмаїття поглядів учених і моделей глобальної культури, що ними створюються, всі вони поділяють ту точку зору, що доля земної цивілізації буде визначена системою цінностей, на яку має орієнтуватися людство».

Л. Бекірова [5, с. 3] вважає, що: «соціальний інститут, що здатний забезпечити стійку поведінку індивіда, соціальної групи або національного співтовариства у межах певних природно-біологічних і соціально-історичних умов, сприяти виживанню і збереженню себе в потоці часу».

И. Марьенко [13, с. 68] висловлює думку, що фундаментом моральних цінностей є моральні знання, а також: «відомості про моральні вимоги, оцінки,

ідеали та про наслідки порушень норм моралі». Засвоюючи моральні знання людина набуває здатності орієнтуватися в моральних цінностях, формує особистісну лінію поведінки.

Висновки та перспективи подальшого розгляду.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства виникає необхідність підвищення духовно-морального рівня учнівської молоді, вимагає здійснювати пошук нових шляхів підвищення ефективності виховного впливу сім'ї та школи на дітей.

Література

1. *Анцыферова Л.И.* Психология повседневности: жизненный мир личности и «техники» её бытия // Психологический журнал. - 1993. Том №14 - № 2. - С.3-16.
2. *Бахтин М.М.* Эстетика словесного творчества. – М.: Политиздат, 1979. – 424 с.
3. *Бекірова Л.С.* Регулятивно-креативна функція традиції в етнокультурі (на матеріалі досвіду кримськотатарського народу): Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.04 / Тавр. нац. ун-т ім. В.І.Вернадського. - Сімферополь, 2004. -19 с.
4. *Бим-Бад Б.М.* Педагогические идеи в ранних произведениях Гегеля // Сов. педагогика. - 1986. -№7. -С.121-125.
5. *Кант И.* Основы метафизики нравственности // Соч: в 6 т. - М.: Просвещение, 1965. – Т.4. – Ч.1. – С. 228-289.
6. *Кузнецов В.М.* Психолого-педагогические условия формирования личности учащегося. М: Народное образование. 1994. –144с.
7. *Кукушкина Е.* Семья и семейные традиции в современной глобалистике // Вестник Московского университета. Сер. 18. Социология и политология.- М.: Изд. Моск. унив., 2000. – № 1. – С.52-63.
8. *Лазурский А.Ф.* Классификация личностей. – Петроград, 1921. – 401 с.

9. *Мясищев В.Н.* Психология отношений // Избр. психол. тр. / Под ред. А.А. Бодалева; Акад. пед. и соц. наук.– М.; Воронеж, 1995. – 356 с.
10. *Марьенко И.С.* Основы процесса нравственного воспитания школьников. – М.: Просвещение, 1980. – 183 с.
11. *Рубинштейн С.Л.* Тактика и стратегия этики // Вопр. психологии. – 1979. – № 5. – С.150 – 154.
12. *Фейербах Л.* История философии // Собр. соч.: В 3 т. – М.: Мысль, 1974. – Т.2. – 250 с.